

Metoderapport i det journalistiske arbeidet i Agderposten omkring Agder Energi i perioden desember 2005 til mai 2006

Energikrisen på Sørlandet

Innhold

Journalister/redaksjon	s. 2
Om Agder Energi	s. 2
Slik startet det	s. 3
Proessen	s. 3
Metoder	s. 4
Artikler/oppslag	s. 5
Konsekvenser	s. 5
Sørlandets Pressepris	s. 6

Journalister/redaksjon

Arbeidet er utført av:

- Journalist Ole Dag Kvamme
Prestvikveien 8A
4631 Kristiansand S
Tlf. arb.: 37 00 37 84
Mob.tlf.: 95 20 18 55
oldk@agderposten.no
- Journalist Bjørn Atle Eide
Gunder Danielsensvei 35
4879 Grimstad
Tlf. arb.: 37 00 37 40
Mob.: 913 86536
bae@agderposten.no
- Arbeidene har vært publisert i
Agderposten
Østregate 3
Boks 8
4801 Arendal
Tlf.: 37 00 37 00
Fax: 37 00 37 17

Begge har vært fast ansatt i Agderposten under utførelsen av arbeidet.

Bakgrunn

Kraftprodusenten Agder Energi er et av Sørlandets største konsern med sterkt offentlig eierskap. Milliardkonsernet har de aller fleste av landsdelens husstander som kunder. Konsernet ble etablert i 2000 gjennom en fusjon av Aust-Agder Energi AS (tidligere Aust-Agder Kraftverk og Arendal Energiverk), Kristiansand Energiverk AS og Vest-Agder Energiverk DA.

Nøkkeltall:

- Ca. 1.000 ansatte.
- 31 heleide og 16 deleide kraftstasjoner med samlet årlig gjennomsnittsproduksjon på 7,4 TWh (ca. 6 prosent av kraftproduksjonen i Norge).
- Eies av de 30 Agder-kommunene med til sammen 54,5 prosent og Statkraft Regional Holding AS med 45,5 prosent.
- Omsetning i 2005: 3,076 milliarder kroner
- Driftsresultat 2005: 891 mill. kr
- De fire siste årene har eierne fått et utbytte på 400 millioner kroner fra Agder Energi.

Selskapets samfunnsmessige betydning som kraftprodusent, det sterke offentlige eierskapet og de fleste sørlandingers kundeforhold til Agder Energi var viktig for den journalistiske vurderingen og motivasjonen for nærmere undersøkelser av hva som hadde foregått.

Slik startet det

- 24. august 2005 publiserte Agderposten følgende sak:
Energisjef gikk på dagen
Nestkommanderende Bjørn-Erik Sinkaberg ryddet pulten og gikk på dagen fra Agder Energi i går.
–Han ønsket ikke forplikte seg til å bli i jobben i minst fem år. Da falt jobben hans bort, sier kommunikasjonsdirektør Dag-Runar Pedersen i Agder Energi til Agderposten.
Saken ble laget på bakgrunn av en pressemelding fra Agder Energi.
- Et nærliggende spørsmål ble umiddelbart: **Lå det mer bak visekonsernsjefens avgang, bare fire måneder etter at han var ansatt?**
- 15. november 2005 omtalte vi at Agder Energi jaktet på ny toppleder, fordi konsernsjefen annonserte at han ønsket å fratru neste vår.
- 29. november 2005 fikk vi et anonymt tips på epost med en rekke interessante opplysninger, og indikasjoner på sterke konflikter og tvilsomme disposisjoner i Agder Energi.
- 8. desember 2005 publiserte Fædrelandsvennen følgende oppslag:
AE-direktør fikk 5 mill, om avtalen i forbindelse med visekonsernsjefens avgang.
- Dermed ble spørsmålet:
Hva har egentlig skjedd i Agder Energi?

Proessen

I motsetning til mange andre graveprosjekter som har et langt forarbeid, pågikk vårt arbeid fra dag én samtidig med publisering av saker. Dette ga en god dynamikk; nye avsløringer og saker genererte flere tips.

Formelt sett ble det aldri nedsatt noen arbeidsgruppe eller definert et prosjekt i redaksjonen. Fremdrift, fokus og arbeidsmengde ble i stor grad drøftet og gjennomført av oss, etter drøftinger og innspill også i nyhetsredaksjonens morgenmøter og med redaksjonsledelsen. Dette ga oss stor grad av frihet. En mer ledelsesstyrt prosess kunne ha gitt et annet - og kanskje bedre - resultat.

Helt avgjørende for prosessen var at vi var to journalister som interesserte oss for temaet. Vi kunne gi hverandre kvalifiserte tilbakemeldinger, innspill og dermed inspirasjon.

Metoder

I arbeidet benyttet vi følgende metoder.

- **Gjennomgang av regnskaper:** Vi gikk grundig og systematisk gjennom konsernets regnskaper tilbake til 2001. Regnskapene ble innfallsvinkelen til å forstå konsernet og konsernstrukturen. Slik kunne vi ganske raskt dokumentere at direktørens sluttpakke ikke var en enkeltstående hendelse. Selskapet var preget av enorme pensjonsforpliktelser. Gullkantede sluttpakker florette. Forbruket av eksterne konsulenter var svært stort.
- **Kildekontakt:** Vi oppsøkte og ble kontaktet av til sammen ca. 50 kilder. Med sin spesielle eierstruktur favner Agder Energi ikke bare konsernet med dets ledelse og sine ansatte, men hele det lokalpolitiske miljøet på Sørlandet. Svært mange kunne litt, få kunne mye. Samarbeidet mellom profesjonelle og politikere var spesielt, og vi forsto at vi måtte på innsiden av selskapet, samt snakke med mange for å belyse ulike sider ved konsernet og forsøksvis komplettere bildet. Kunnskap og respekt for enkeltpersoner ga etter hvert ganske bredt kildetilfang. Dermed fikk vi et bredt fundament for de ulike problemstillingene. Men opplysninger måtte settes opp mot hverandre og sjekkes grundig før konfrontasjoner kunne tas.
- **Bruk av anonyme kilder:** Vi la vekt på å bruke åpne kilder i den grad det var mulig. Men bruk av anonyme kilder var ikke til å unngå. I ett spesielt tilfelle beholdt vi epost-kontakt med en meget godt orientert kilde. Via en anonym web-basert mailadresse sendte vedkommende oss tips, samtidig med at vi kunne kommunisere fortløpende med kilden om aktuelle problemstillinger og stille oppfølgingsspørsmål, selv om kilden beholdt sin anonymitet også overfor oss. Teknologien ga både tipseren og oss nye muligheter til direkte kontakt som vi opplevde svært nyttige og interessante. Samtidig var det tidvist svært frustrerende og etisk betenkelig med en ”deep throat” vi ikke selv kjente identiteten til.
- **Kartlegging av nettverk:** Det var viktig og nødvendig under prosessen for oss å vite hvilke konstellasjoner som var etablert. Mange aktører og fraksjoner var involvert på ulike sider av bordet. Nesten alle kilder hadde egne kjepphester å ri. Vi kartla derfor nettverk, både internt i konsernet og blant kommunepolitikere. Vi tegnet fysisk kart over ”hvem som snakket med hvem” og så dermed forbindelser og fraksjoner. Denne kartleggingen ble den viktigste metoden for å kunne bedrive kildekritikk.
- **Sjangerbruk:** Både som teknikk for å få frem avsløringer og for å bearbeide stoffet for leserne brukte vi både nyhets- og featuresjanger. Det er flere eksempler på at opplysninger som er fremkommet i dybdeintervjuer er blitt fulgt opp nyhetsmessig.

Artikler/oppslag

Vårt arbeid i denne perioden resulterte i ca. 30 artikler, hvorav følgende oppslag i perioden 9. desember 2005 til 26. mai 2006:

- Har gitt 226 sluttpakker siden 2001 (s.14, 09.12.2005)
- Brukte 90 millioner til konsulenter på 3 år (s.1, 6-7, 10.12.2005)
- Styreleder/Lyngdal-ordfører sto bak avtale om millionstøtte til badeanlegg (Sørlandsbadet) i egen kommune (s. 4-5, 14.12.2005)
- Konsernsjefen støttet badeland-avtale (s.8-9, 15.12.2005)
- Styreleder kan bli tvunget til å gå (s. 12-13, 17.12.2005)
- Felt av skjult maktspill (s.1,12-13, 20.12.2005)
- Styreleder/Lyngdal-ordfører fikk leie konsulenter fra AE til egen kommune til halv pris (s.1, 12-13, 22.12.2005)
- Historien bak bråket (feature, s.30-31, 23.12.2005)
- To energitopper sluttet på dagen (s. 1, 6-7, 28.02.2006)
- Gransker ansattes e-post (s.1,12-13, 10.03.2006)
- Lot anmeldt direktør fortsette i jobben (s.13, 08.04.2006)
- -Var ikke snakk om kupp. Eks-direktør snakker ut. (s. 14-15, 20.04.2006)
- Mener han ble dolket av KrF-kolleger (feature, s.12-13, 24.04.2005)
- Visekonsernsjefen fikk innblikk i Fædrelandsvennens arbeidslister (s.14-15, 13.05.2006)
- Aviskone fikk refs for lekkasjer til mannen (s.4, 26.05.2006)

Konsekvenser

Avsløringene av de ulike disposisjoner og sider ved Agder Energi fikk en rekke konsekvenser:

- Konsernsjefen gikk et halvt år før tiden.
- Senere gikk også divisjonsdirektør, produksjonsdirektør og kommunikasjonsdirektør.
- Den politiske valgte styrelederen fratrådte, og med ham alle de politisk valgte styrerepresentantene. Også eierkommunenes arbeidsutvalg (koordinerende organ i forhold til styret) fratrådte etter mistillit.
- To ulike granskinger ble iverksett, en intern gjennomført av Hibis Group, og en ekstern av Advokatfirmaet Hjort DA. Rapportene dokumenterte ytterligere ukultur og manglende økonomirapportering.
- Agder politidistrikt etterforsker fortsatt én person i ledelsen, som er anmeldt for økonomisk underslag.

Over ett år at saken verserte tikker det fortsatt inn tips om Agder Energi. Vi kjenner ennå ikke identiteten til vår anonyme tipser. Siste ordet er neppe sagt.

I ettertid ser vi at publikumsinteressen for, og dermed også mediaoppmerksomheten rundt, Agder Energi er blitt større enn tidligere. Slik bør det være i et konsern med så store verdier og med et så sterkt offentlig eierskap. Dermed er det også nærliggende å fastslå at vi og landsdelens øvrige medier tidligere har gjort seg skyldig i en unnlåtelsessynd når det gjelder Agder Energi. Ukulturen i selskapet hadde utviklet seg over en lang periode. Det kunne neppe skjedd med en mer aktiv og årvåken presse.

Sørlandets Pressepris

Vårt arbeid ble på Agder Journalistlags årsmøte 3. november 2005 tildelt Sørlandets Pressepris for "Årets sak". Juryens begrunnelse:

Agderpostens medarbeidere Ole Dag Kvamme og Bjørn Atle Eide har med sine artikler om forholdene i Agder Energi gjort et spesielt godt journalistisk arbeid, og tildeles prisen for Årets sak.

Saken begynte med artikler i Fædrelandsvennen, men Agderposten ved Kvamme og Eide kom raskt på banen og avdekket gjennom en lang rekke artikler at ukulturen var langt mer omfattende. Deres dekning var mest omfattende.

Avsløringene om spillet i Agder Energi var en viktig sak for sørlendinger.

Journalistene har gjennom sin dekning av saken vist det skjulte spillet om makten i et av Sørlandets største konsern. Gjennom godt journalistisk håndverk har leserne fått innblikk i hva som virkelig skjedde da store deler av konsernledelsen ble skiftet ut i en rå maktkamp i Agder Energi.

Takket være systematisk og grundig kildearbeid har de to journalistene utført forbilledlig nyhetsjournalistikk. Prisvinnerne har i sin redegjørelse antydnet at det ble brukt nærmere 50 kilder. Det er prisverdig at avisens ledelse lar to journalister jobbe så tett og så lenge med samme sak.

Juryen har spesielt merket seg at dekningen av Agder Energi-saken med stadig nye avsløringer strekker seg langt ut i tid, nærmere et halvt år. Kvamme og Eide mistet aldri saken av syne, selv om den i de fleste andre medier var forsvunnet fra det offentlige mediabildet.

Arendal 15. januar 2006

.....
Ole Dag Kvamme

.....
Bjørn Atle Eide

Vedlegg:

Utskrift av artikler/oppslag (som beskrevet i "Artikler/oppslag", s.5)